

IFRSs: hellend vlak of hockeystick?

Ruud Vergoossen

IFRSs zijn multi-interpretabel en voor meerdere uitleg vatbaar. IFRSs zijn complex en niet te doorgronden. IFRSs werken winststuring in de hand. IFRSs leiden tot grote winstschommelingen. IFRSs beïnvloeden het gedrag van ondernemingsleidingen.

Het afgelopen voorjaar culmineerde de kritiek op IFRSs met dit soort statements toen duidelijk werd welke effecten de toepassing van IFRSs daadwerkelijk had op de verslaggevingspraktijk. IFRSs zouden de transparantie en de vergelijkbaarheid van ondernemingen verslechteren, terwijl zij juist zijn bedoeld om die te verbeteren. In een artikel in Het Financieel Dagblad (Vergoossen, 2006) heb ik deze kritiekpunten proberen te ontcrachten of – op zijn minst – te nuanceren. Hoewel op onderdelen zeker gerechtvaardigd, is de kritiek op IFRSs zwaar overdreven. De invoering van IFRSs in de Europese Unie is hoe dan ook een verbetering vergeleken met vroeger, toen iedere lidstaat zijn eigen voorschriften voor de financiële verslaggeving vaststelde.

In deze column wil ik inzoomen op een meer fundamenteel punt van kritiek op IFRSs, namelijk dat de regelgeving steeds gedetailleerder en stringenter wordt. In de financiële verslaggeving worden grofweg twee regelgevende systemen onderscheiden:

1. verslaggevingsregels die zijn gebaseerd op principes of concepten (de zogenaamde conceptuele benadering of *principles-based approach*) en



Prof.dr. R.G.A. Vergoossen RA is voorzitter van het directoraat Vaktechniek van Ernst & Young Accountants en hoogleraar International Financial Accounting aan de Universiteit Maastricht.

2. verslaggevingsregels die nauwkeurig voorschrijven hoe bepaalde transacties, gebeurtenissen of omstandigheden moeten worden verantwoord (de zogenaamde kookboekbenadering of *rules-based approach*).

Deze twee regelgevende systemen onderscheiden zich niet alleen van elkaar voor wat betreft de mate van detail van de regelgeving, maar ook ten aanzien van de mogelijkheid of zelfs de plicht om in bepaalde gevallen van specifieke voorschriften af te wijken (derogatie of *true and fair override*).

De conceptuele benadering kent geen strikte regels, maar beschrijft grondslagen en scheidt kaders ten behoeve van de financiële verslaggeving. Daardoor is er veel ruimte voor vakkundige oordeelsvorming en moet juist van regels worden afgeweken als naleving daarvan niet leidt tot een getrouw beeld. Het schoolvoorbeeld van de conceptuele benadering is de Nederlandse wet- en regelgeving (zeker zoals die bestond tot ongeveer medio jaren negentig).

Bij de kookboekbenadering wordt er van uitgegaan dat de jaarrekening pas een goede reflectie van de economische werkelijkheid geeft als de regels nauwgezet worden nageleefd. Dit leidt tot omvangrijke en gedetailleerde regelgeving doordat het streven erop is gericht voor alle mogelijke transacties, gebeurtenissen en omstandigheden nauwkeurig voor te schrijven hoe die in de financiële verslaggeving moeten worden verwerkt. Hierdoor zou de vergelijkbaarheid tussen ondernemingen beter zijn gewaarborgd, zouden ondernemingen bij de toepassing van de regels minder keuzemogelijkheden en dus minder mogelijkheden tot misbruik en winststuring hebben en zouden accountants en toezichthouders de adequate toepassing van de regels gemakkelijker kunnen beoordelen. Het schoolvoorbeeld van de kookboekbenadering is de Amerikaanse regelgeving (US GAAP).

Velen vinden – en daar ben ik het mee eens – dat de

IFRSs, hoewel in essentie gebaseerd op principes, zijn opgeschoven in de richting van een *rules-based* systeem.¹ De IFRSs worden door ondernemers en accountants dan ook vaak in één adem genoemd met de US GAAP. Hoe de IFRSs zich verhouden tot de ‘twee extremen’ – Dutch GAAP en US GAAP – heb ik in een matrix weergegeven. Daarbij heb ik tevens de positie aangegeven van de International Accounting Standards (IASs), dat zijn de internationale standaarden die vóór de herstructurering van het IASC in 2001 tot stand zijn gekomen. Ook heb ik in de matrix een onderscheid gemaakt tussen ‘Dutch GAAP (vroeger)’, dat wil zeggen de Nederlandse wet- en regelgeving tot ongeveer medio jaren negentig, en ‘Dutch GAAP (nu)’ die voor een groot deel zijn ontleend aan de IASs.

		mate van detail regelgeving	
		laag hoog	
mogelijkheid derogatie	groot	Dutch GAAP (vroeger)	IFRSs (gewenst)
	klein	Dutch GAAP (nu) IASs	IFRSs (nu) IFRSs (toekomst) US GAAP

Als we dit zo bekijken, zien we dat we ons – negatief uitgedrukt – op een hellend vlak bevinden en inderdaad afstevnen op een *rules-based* systeem. Zeker als we ook nog de convergentiestrategie van de IASB en de Amerikaanse FASB (gericht op het naar elkaar toegroeien van IFRSs en US GAAP) in ogenschouw nemen. Die strategie zal ertoe leiden dat de IFRSs zich in de nabije toekomst nog meer in de richting van de US GAAP zullen ontwikkelen. Daarnaast zal ook de roep allerwegen (van ondernemers, accountants en toezichthouders) om nadere interpretaties en *guidance* het aantal regels alleen maar doen toenemen. De vraag is of dit een wenselijke ontwikkeling is.

Die ontwikkeling is wat mij betreft niet per se wenselijk, maar ik ben bang dat zij onvermijdelijk is. Door de internationalisering en globalisering van de kapitaalmarkt en de macht van de Amerikanen op die markt, zijn we in Europa genoodzaakt om ons een meer *rules-based* keurslijf aan te meten. Ik zou er echter groot voorstander van zijn dat de gedetailleerde regels zouden worden aangevuld met een (grotere) derogatiemogelijkheid.

Ik heb niet zo'n groot probleem met gedetailleerde regels. De IASB ontkomt er immers niet aan om op bepaalde terreinen gedetailleerde regelgeving op te stellen, bijvoorbeeld ten aanzien van pensioenen

en financiële instrumenten. De alsmaar complexere wordende en turbulente omgeving waarin ondernemingen opereren vragen om steeds meer *guidance* die in standaarden, interpretaties of anderszins wordt vastgelegd. Aan de andere kant is het wel zo dat, als gevolg van diezelfde complexe en turbulente omgeving, de IASB domweg niet in staat zal zijn om alle mogelijke transacties, gebeurtenissen en omstandigheden te voorzien en daarvoor eenduidige regelgeving te formuleren.

Dit laatste pleit er wat mij betreft dan ook voor dat van die gedetailleerde regels in bepaalde gevallen (gemotiveerd) kan of moet worden afgeweken. IFRSs worden geschreven voor de hele wereld en het is onmogelijk om steeds te voorzien hoe een bepaald voorschrift in al die jurisdicties uitwerkt. Afwijking van dat voorschrift moet dan mogelijk zijn indien navolging daarvan de economische werkelijkheid niet goed weergeeft.

Ook wanneer ondernemingen transacties of omstandigheden construeren die met een beroep op een specifiek voorschrift op een zodanige wijze in de jaarrekening worden verwerkt dat naleving van het desbetreffende voorschrift zou leiden tot een misleidende voorstelling van zaken, moeten die ondernemingen tot een *true and fair override* kunnen worden gedwongen. Op dit moment is in IFRSs nog een *true and fair override* opgenomen, maar die is inmiddels zo stringent geformuleerd dat daar nauwelijks gebruik van kan worden gemaakt. De derogatiemogelijkheid onder IFRSs zou dan ook weer moeten worden vergroot, ongeveer op het niveau zoals dat onder de vroegere IASs het geval was. Het is dus zaak om het hellend vlak waarop we ons bevinden om te buigen tot een hockeystick waarmee we op ons vakgebied een eigen – zij het omgekeerd – hockeystickeffect zouden realiseren.² ■

Literatuur

- Hoeven ter, R.L. (2005), Principle-based versus rule-based accounting standards – Waar ligt de balans?, *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, oktober, pp. 475-485.
- Hoogendoorn, M.N. (2004), Regelgeving: principes of gedetailleerde bepalingen?, in: K. Camfferman, T. Groot en F. van der Wel (red.), *Tussen de Regels. Economische en institutionele grondslagen van de financiële verslaggeving*, Stenfert Kroese, Groningen, pp 125-143.
- Vergoossen, R.G.A. (2006), Kritiek op IFRS zwaar overdreven, *Het Financieele Dagblad*, 21 april, p. 9.

Noten

- 1 Zie onder meer Ter Hoeven (2005) en Hoogendoorn (2004).
- 2 In de algemene economie wordt gesproken over een hockeystick-effect wanneer in een bepaalde periode achtereenvolgens sprake is van krimp, lichte groei en spectaculaire groei. Dit vanwege de vorm van de grafische voorstelling van dit fenomeen.